

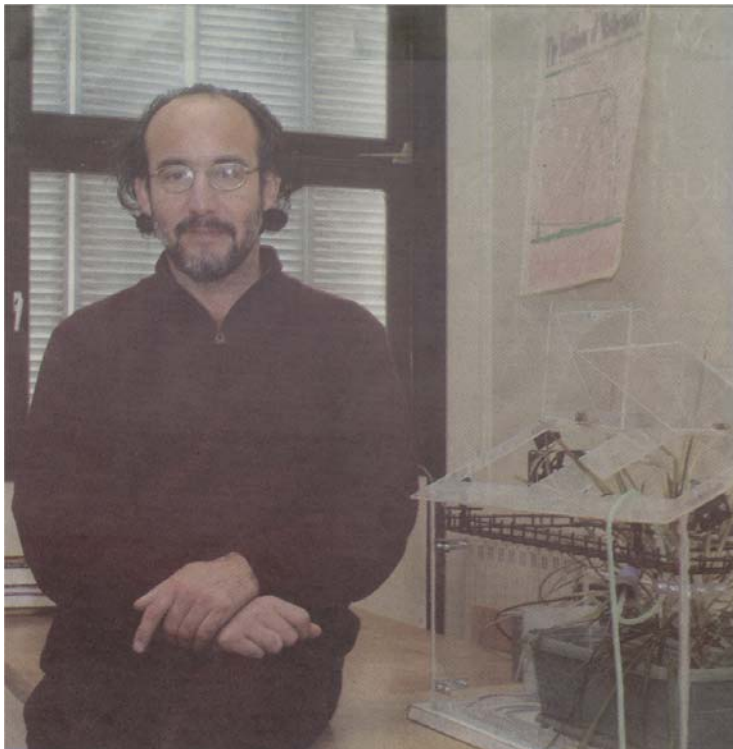
Slobodna Dalmacija SD Magazin, str.8-9 - 11.12.2004.

**PROF.DR.DARKO STIPANIČEV, JEDAN OD POTPISNIKA
DEKLARACIJE S PRVOG KONGRESA HRVATSKIH
ZNAJSTVENIKA**

Ako sada zaostanemo, gotovi smo

Piše Damir Pilić - Foto Jadran Babić

Kao što je hrvatskoj javnosti poznato, Prvi kongres hrvatskih znanstvenika iz domovine i inozemstva - koji se u razdoblju od 15. do 19. studenoga održavao u Zagrebu i Vukovaru - okupio je više od 400 znanstvenika: na jednom mjestu našlo se više od 400 doktora znanosti iz svih znanstvenih područja (prirodne znanosti, tehničke znanosti, biomedicina i zdravstvo, društvene znanosti, humanističke znanosti i biotehničke znanosti), od kojih je bilo više od 150 naših znanstvenika iz dijaspe, odnosno iz 17 država svijeta s gotovo svih kontinenata.

bio povod razgovoru s njim.

Kongres je završio donošenjem deklaracije koju su - uz ministra znanosti doc. Dragana Primorca i potpredsjednika vlade prof. Andrije Hebranga - potpisali i predsjednica rektorskog zbora prof. Gordana Kralik i predsjednik HAZU-a akademik Milan Moguš, kao i 12 koordinatora pojedinih znanstvenih područja. Među potpisnicima je, kao jedan od dvojice koordinatora za područje tehničkih znanosti, bio i redoviti profesor splitskog FESB-a prof. dr. Darko Stipaničev. Ujedno, dr. Stipaničev je i jedini potpisnik deklaracije sa splitskog Sveučilišta, što je i

- U Net časopisu "Morsko prase", gdje ste tehnički urednik i povremeni novinar, ovih ste dana objavili tekst u kojem se žalite na medijski neodgovarajuće praćenje kongresa, kao i na neodgovarajući tretman znanosti u Hrvatskoj. Možete li na ovom mjestu iznijeti neke od svojih primjedbi?

- Za vrijeme trajanja kongresa radilo se toliko intenzivno da nisam ni stigao pratiti medije. Tek kad sam se vratio u Split uzeo sam Slobodnu, željan vidjeti kako je novina iz moga grada javnosti predstavila ovaj događaj. Kad ono, razočaranje: na naslovnici su udarne vijesti iz Crne kronike, a o Kongresu se izvještava tek u rubrici Novosti, i to rutinski, premda smatram da je to bio najznačajniji događaj toga dana u Hrvatskoj. K tome, u naslovu toga teksta plasirana je izjava premijera Sanadera da akademik Radman ima njegovu punu potporu, što je u cijelom događaju potpuno nevažno. Zašto bi bilo važno što su rekli političari? Zar nije važnije što su rekli znanstvenici, osobito oni iz dijaspore. Uostalom, to je i bio jedan od zaključaka Kongresa.

- Što? To o Sanaderu i Radmanu?

- Ne, zaključak je bio općenitiji i nije se odnosio samo na Slobodnu Dalmaciju. Brojni govornici na Kongresu su isticali da mediji u Hrvatskoj, posebno elektronički mediji, ne pridaju dovoljno pažnje obrazovanju i znanosti. A to je temelj razvoja svake zemlje! Jer, ako obrazovanje i znanost ne uzmemo kao temelje razvoja Hrvatske, dogodit će nam se - kako je na Kongresu istaknuo jedan od naših znanstvenika u inozemstvu - da postanemo mediteranska Jamajka: zemlja velebnih hotela iza kojih živi siromašno, neuko i neobrazovano stanovništvo. Također, brojni govornici na Kongresu su se okomili na direktora Televizije Galića, koji je nedavno izjavio da ukida redakciju za znanstveni program zato što narod hoće gledati saponice, a ne emisije o znanosti.

- Što Vi osobno mislite o toj izjavi, odnosno o takvoj orijentaciji javne televizije?

- Moguće je da Galić ima i pravo. Istina je da narod ne zanima znanost. Ministar znanosti Dragan Primorac, inicijator održavanja ovog kongresa, u svom je uvodnom predavanju spomenuo onaj poznati podatak koji tako često zaboravljamo: samo sedam posto stanovništva Hrvatske ima visoko obrazovanje, a preko 25 posto nema završenu osnovnu školu. I naravno da takav sastav stanovništva radije gleda saponicu. Ali, pa što onda? Javna televizija ne bi smjela podilaziti gledateljima; među ostalim, posao javne televizije je da djeluje prosvjetiteljski. Zašto, recimo, u udarnom terminu u nedjelju navečer u 20 sati HTV ne bi prikazivao visoko produciranu emisiju na temu znanosti i tehnologije, punu priloga, malih kvizova, razgovora, igara, animacije...?

- Mislite, umjesto Milijunaša?

- Točno, umjesto Milijunaša! Milijunaš nije kviz znanja, nego poluznanja: poruka te emisije je da svaki čovjek koji ima poluznanje može doći do milijun kuna, samo ako ima malo sreće. Smatram da bi u udarnom terminu trebala ići emisija znanja, a ne poluznanja. Ako je to mogao napraviti RAI, koji je državna televizija zemlje koja je na puno višoj tehnološkoj razini od Hrvatske, ili BBC, zašto ne bi mogla i HTV? Ili, zašto svaku večer uoči Dnevnika ne bi išao jedan crtić koji bi na popularan način objašnjavao neki fizikalni zakon: trenje, masa, gravitacija...?

- Spomenuli ste da visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj ima sedam posto. Koliko je to u odnosu na neke svjetske standarde?

- U jednoj od diskusija na kongresu spomenuto je da bitnijeg napretka u tehnološkoj razini zemlje nema dok visoko obrazovanje ne stekne kritična masa od barem 15 posto stanovništva.

- Dakle, dvostruko više nego što sada imamo?

- Da. Dvostruko više. Problem je u tome što proces obrazovanja ima dugu vremensku konstantu, pogotovo proces visokog obrazovanja: ono što započnemo sada na području visokog obrazovanja, prve rezultate možemo imati tek za pet-šest godina, a što započnemo sada na području srednjeg obrazovanja, sveukupne rezultate možemo vidjeti tek nakon devt-deset godina. To je i razlog zašto političari ne vole ulagati u obrazovanje, jer su efekti vidljivi tek godinama nakon završetka njihovog mandata, pa ne mogu tim rezultatima mahati uoči sljedećih izbora. Zato oni biraju neke ceste ili mostove, odnosno projekte koji se mogu zgotoviti unutar četiri godine, pa se onda lijepo mogu slikati pri rezanju vrpce i na sva usta hvaliti što su sve napravili u svom mandatu.

- Kako gledate na Vladino povećanje izdvajanja za obrazovanje i znanost iz budžeta za sljedeću godinu? Znači li to da se stvari mijenjaju nabolje?

- Ne! Povećanje od 4,3 posto za obrazovanje i znanost je smiješno, i naravno da neće ništa pomaknuti sa svoga mjesta. To je čak i manje od postotka ukupnog rasta budžeta za 2005., koji ukupno raste oko pet posto. Čak i inflacija je veća od pet posto.

- Znači da opet zaostajemo, uprkos tome što je upravo proeuropski ministar obrazovanja Primorac bio jedan od glavnih Sanaderovih aduta ulaska Hrvatske u Europu?

- Ministar Primorac se trudi, ali očito postoje prefriganiji lisci koji uspiju izvući više love za svoja ministarstva. On se nesumnjivo trudi, ali je pitanje koliki mu je utjecaj na Vladu. Sudeći po proračunu, taj utjecaj i nije baš velik. Jedno je govoriti o Hrvatskoj kao "zemlji znanja", a drugo je stvarno Hrvatsku pomaknuti u tom smjeru. U svijetu je puno primjera ruralnih zemalja koje su imale veliko iseljavanje i koje su se, zahvaljujući ulaganju u znanje, pretvorile u visoko tehnološke zemlje. Nama najbliži takav primjer je Irska.

- Koliko bi, po Vama, Hrvatska trebala izdvajati za obrazovanje i znanost?

- Bitniji pomak može donijeti tek udvostručenje ili utrostručenje sadašnjih budžetskih izdvajanja, a ni tada se ne bismo izjednačili sa zemljama koje stvarno žive na znanju. A ovo što nam se nudi kao povećanje, to mi izgleda kao da se netko debelo ruga i obrazovanju, i znanosti, i Hrvatskoj kao zemlji znanja i zemlji temeljenoj na znanju. I to se rugaju svi skupa: Vlada s HTV-om i novinama, pod ruku pa u kolo. Ionako je 25 posto građana Hrvatske na toj razini, polupismeno, bez završene osnovne škole.

- Da se vratimo na sam kongres. Kako je uopće došlo do ideje o povezivanju domovinskih i iseljenih znanstvenika?

- Ovaj model čvršćeg povezivanja znanstvene dijaspore nije novi; već su ga koristili Izrael i Indija, i od njega imali velike koristi. Jer, govoreći o znanosti, nitko neće toliko učiniti za Hrvatsku kao znanstvenici koji su potekli iz Hrvatske, a sada rade širom svijeta; uostalom, svoju dobru volju znanstvenici iz dijaspore pokazali su već i time što su sami platili put na kongres. Kažem, Izrael i Indija imali su od ovoga velike koristi, ali te su zemlje imale i vlade koje su bile kompletno svjesne kako bez obrazovane nacije nema napretka. Koliko je naša Vlada svjesna ovoga, pokazala je svojim prijedlogom državnog proračuna, u kojem se za obrazovanje i znanost izdvaja sramotno malo. Čovjeku dođe da

se upita nisu li svi ti naši političari, bez obzira kojoj stranci pripadaju - jer ni prošla vlada nije bila ništa bolja, dapače - u nekakvoj uroti, u spletu s multinacionalnim kompanijama koje Hrvatsku žele primitivnu i neobrazovanu.

- Možete li nam malo opisati atmosferu na kongresu?

- Atmosfera je i u Zagrebu i u Vukovaru bila izuzetno pozitivna. Znanstvenici nisu samo kritizirali nego su i predlagali konkretne mjere, a osnovni zaključci formulirani su u obliku Deklaracije.

- O čemu se govori u Deklaraciji?

- Deklaracija se podjednako obraća i institucijama Republike Hrvatske i znanstvenicima iz Hrvatske koji žive i rade u inozemstvu, kao i znanstvenicima koji žive i rade u Hrvatskoj. U njoj smo više iznijeli globalne političke poruke i poglede, zapravo upozorenje da je krajnje vrijeme za Hrvatsku da napravi ozbiljan zaokret prema znanju i djelatnostima koje su temeljene na znanju. To su, dakle, bili više opći stavovi, dok smo konkretne prijedloge ugradili u zaključke pojedinih znanstvenih područja.

- Možete li nam onda nešto više reći o zaključcima sekcije tehničkih znanosti, gdje ste bili jedan od koordinatora?

- Prije svega, istaknuto je koliki je značaj tehničkih znanosti na gospodarstvo i naš svakodnevni život. Prijedlozi su bili brojni: od poticanja upisa na tehničke fakultete selektivnim stipendijama, preko bolje tehničke opremljenosti i zastupljenosti tehničkih znanosti u srednjem obrazovanju, do uvođenja one znanstvene emisije o kojoj sam prije govorio, nedjeljom navečer na HTV-u. Bitno je da naši znanstvenici u dijaspori u svim aktivnostima nude svoju pomoć. Dogovorili smo i osnovne zadatke u području tehničkih znanosti za sljedeću godinu, gdje bi prije svega trebalo definirati strateške prioritete, te područja istraživanja i tehnologije koje su od vitalnog značenja za razvoj hrvatskog gospodarstva.

- Koja bi to strateška područja bila?

- To vam je u principu uvijek ICT: informacijsko-komunikacijske tehnologije. To su najaktualnija područja i u Europi i cijelom svijetu.

- Kako biste, na kraju, ocijenili značenje kongresa?

- Dosad su se sve fuzije domovinske i iseljene Hrvatske bazirale na tome da smo od dijaspore tražili novac: ovo je prvi put u povijesti da se takva fuzija bazira na znanju. Kongres je bio samo početni impuls koji je povezo ljude koji imaju i znanje i volju sudjelovati u procesu promjene Hrvatske od zemlje trgovaca i trgovine do zemlje znanja i gospodarstva temeljenog na znanju. Stvarno je krajnje vrijeme za ovakve pomake: tko danas zaostane, zaostaje zauvijek, a mi debelo zaostajemo. Stigli su nas svi koji su bili daleko iza nas: i Češka, i Slovačka, i Poljska, i Mađarska, i Rumunjska. Jedina zemlja u Europi koja na 1000 stanovnika ima manje studenata od Hrvatske je Albanija, i ako se ne maknemo, i ta će nas država stići, pa ćemo biti na posljednjem mjestu. Mi smo sada zemlja izvoznica znanja i znanstvenika, a treba težiti tome da postanemo uvoznica znanja: moj san je da u okviru splitskog Sveučilišta radim neki znanstveni projekt gdje ću u timu imati, recimo, dva Indijca, jednog Kanadanina i tri Japanca. Ako to doživim u

radnom vijeku, bit ću sretan. Najbitnije je da oni koji odlučuju shvate kako je u njihovim rukama odgovornost za budućnost Hrvatske, i da to na odgovarajući način pretoče u prijedlog državnog proračuna i poticajne mjere promjene Hrvatske u zemlju znanja. Dovoljno je da prate barem dio zaključaka Prvog kongresa hrvatskih znanstvenika iz domovine i inozemstva.